

an allen die (zakelijk of privé) met personenschadezaken te maken hebben, of nog te maken zullen krijgen.

1. Men kan dezelfde dingen anders zien.
2. Theorie en praktijk beïnvloeden elkaar.
3. Wie vergoeding van personenschade vordert, moet privacy prijsgeven.
4. In onze beschaaft samenleving bestaan twee vormen van schadespreiding, namelijk via de overheid en via verzekeraars. Beide collectiviteiten vervullen daarmee een maatschappelijke functie.
5. Verzekeraars hebben zich bewust en met een commercieel oogmerk in de personenschadewereld gepositioneerd. Dat geldt niet voor het slachtoffer. Die is door pure pech in de personenschadewereld beland.
6. De aanspraken van een slachtoffer op sociale voorzieningen via de overheid zijn per definitie niet bedoeld ter beperking van de schadelast van verzekeraars. Bovendien zijn de criteria voor de aanspraken op (i) de overheid en (ii) de verzekeraar niet dezelfde.
7. Slachtoffers zitten na een ongeval in zwaar weer. Het is de taak van de belangenbehartiger om hen door die – soms jarenlange – storm heen te loodsen.
8. Het laatste dat een slachtoffer daarbij verdient, is om door de verzekeraar als verdachte te worden behandeld.
9. Overigens: net zo goed als de cautie (de mededeling dat een verdachte het recht heeft om te zwijgen) in het strafrecht schriftelijk in een door de verdachte ondertekend document wordt vastgelegd, zo moet ook de verzekeraar schriftelijk vastleggen dat het slachtoffer is geweest op de wenselijkheid van het inschakelen van een in personenschade gespecialiseerde belangenbehartiger.
10. En net zo goed als het de taak is van een strafrechtadvocaat om erop toe te zien dat de overheid zich houdt aan de door haarzelf opgestelde regels met betrekking tot de inrichting van het strafproces, zo is het de taak van een belangenbehartiger om erop toe te zien dat de verzekeraar zich houdt aan de door en voor verzekeraars opgestelde gedragsregels, waarden en normen.
11. De belangenbehartiger komt op voor de individuele belangen van het slachtoffer. De rol en functie van de belangenbehartiger is niet het spiegelbeeld van de rol en functie van de verzekeraar. Ook de gedragsregels voor de belangenbehartigers en voor de verzekeraars zijn verschillend van aard.
12. De overheid is vrijgesteld van sommige verzekeringsplichten. Als een overheidslichaam aansprakelijk is voor personenschade, dan gelden voor haar dezelfde gedragsregels als voor verzekeraars.
13. Tussen de belangenbehartiger en de verzekeraar bestaat geen rechtsverhouding op grond waarvan de belangenbehartiger kan worden gehouden aan de door en voor de verzekeraar opgestelde gedragsregels, waarden en normen.
14. Als van belangenbehartigers wordt verlangd dat zij moeten kiezen tussen “halen” of “betalen” (respectievelijk optreden voor het slachtoffer óf voor de verzekeraar), dan geldt dat ook voor verzekeraars.
15. Zo beschouwd zouden rechtsbijstandsverzekeraars geen rechtsbijstand in natura meer mogen aanbieden in personenschadezaken.
16. Een rechtsbijstandsverzekeraar zou een zaak per definitie moeten uitbesteden als de aansprakelijke partij tegen die aansprakelijkheid is verzekerd bij hetzelfde concern.
17. Een mogelijk gering financieel belang zou de belangenbehartiger in theorie niet van bepaalde werkzaamheden mogen weerhouden.
18. Het lange-termijn-effect van de impact van personenschade op een slachtoffer moet niet worden onderschat.
19. Het is niet aan verzekeraars om te bepalen hoe het leven van een slachtoffer er in de situatie zonder ongeval uit zou hebben gezien.
20. Gwalig praktijken aan de kant van de belangenbehartiger betekenen een onnodige verhoging van de secundaire victimisatie uit onverwachte hoek. Dergelijke praktijken dienen dan ook met wortel en tak te worden uitgeroeid.
21. Het vak van belangenbehartiger is zo belangrijk en er staat voor het slachtoffer zoveel op het spel, dat het een beschermd beroep zou moeten zijn.
22. De diensten van een belangenbehartiger zien op (het veiligstellen van) de bestaansgrond van slachtoffers. Dat is een primaire levensbehoefte. Voor dergelijke diensten hoort het lage BTW-tarief te gelden.
23. Een ongeval zet het leven van een slachtoffer op zijn kop. Omdat het leven complex is, is de personenschaderegeling dat ook. Het is een multidisciplinaire aangelegenheid.
24. Het is aan te bevelen om in de opleiding van elke discipline een module te introduceren waarin het denken en doen van alle andere betrokken disciplines aan de orde komt.
25. Als iedereen de hoofdrol speelt in zijn eigen film van het leven, dan is “slachtoffer centraal” een loze kreet.
26. “Herstel in autonomie” is het nieuwe “slachtoffer centraal”.
27. “Slachtoffer centraal” impliceert een houding van alle betrokken professionals. “Herstel in autonomie” impliceert een opdracht aan alle betrokken professionals.
28. Ontdaan van alle franje omvat die opdracht twee elementen, namelijk “ontzorgen” en “nieuw perspectief” bieden.
29. Ingrediënten voor het bieden van toekomstperspectief zijn (i) affiniteit met het slachtoffer, (ii) belangstelling voor diens sociale omgeving en (iii) een plan van adequate (periodieke) bevoorschotting.
30. Snelheid is voor een slachtoffer een schijnbelang. Het is het slachtoffer met name te doen om duidelijkheid (en dan het liefst in combinatie met een tijdspad).
31. Voorschotten zijn de smeerolie van de schaderegeling.
32. Herstel in autonomie dient in de schaderegeling de primaire opdracht te zijn. Als dat niet lukt (of niet haalbaar is), dan is het recht op volledige schadevergoeding – als alternatief – een grondrecht in ons virtueel wetboek van personenschade.
33. Schadebeheersing is een redelijke bedrijfsopstelling van verzekeraars. Schadereductie is dat niet.
34. Processuele normering is een te begrijpen belang. Materiële normering is dat niet.
35. Een systeem van first-party-verzekeringen zou alleen kunnen werken als wettelijk zou worden verankerd dat de polis minimaal dezelfde dekking moet bieden als in geval van een schadevergoedingsverbintenis op grond van de wet.
36. De criteria voor arbeidsongeschiktheid in het kader van een arbeidsongeschiktheidsverzekering dienen dezelfde te zijn als de criteria voor arbeidsongeschiktheid in het kader van een schaderegeling. De problematiek is namelijk precies dezelfde.
37. Een abstracte schadeberekening is praktischer dan een concrete schadeberekening en daardoor niet alleen redelijk en billijk, maar bovenal ook sympathiek.
38. Een abstracte schadeberekening is het minimum. Als de concrete schade hoger is, dan kan vergoeding van die hogere schade worden gevorderd.
39. Voor de omvang van de schade geldt: $X - Y = \text{Schade}$. De X staat daarbij voor de situatie zonder het ongeval en de Y voor de situatie met het ongeval.
40. Die formule wordt in de praktijk uitgewerkt door het antwoord te zoeken op de volgende drie vragen, (i) Welk letsel heeft het slachtoffer opgelopen? (een vraag naar klachten), (ii) Wat kan het slachtoffer daardoor niet meer? (een vraag naar beperkingen) en (iii) Wat zijn daarvan de financiële consequenties? (een vraag naar de omvang van de schade).
41. Als artsen bepaalde klachten medisch niet kunnen verklaren, betekent dat nog niet dat die klachten juridisch niet bestaan.
42. Medisch adviseurs aan de zijde van verzekeraars zouden in hun advies de vraagstelling van de Interdisciplinaire Werkgroep Medisch Deskundigen (IWMD) mede als uitgangspunt moeten nemen.
43. Het indemniteitsbeginsel (een verzekeraar hoeft niet méér te vergoeden dan de schade) speelt bij personenschade geen rol, omdat het veronderstelt dat de omvang van de schade (exact) kan worden bepaald. En overigens staat het indemniteitsbeginsel op gespannen voet met het credo: “herstel in autonomie”.
44. Als het slachtoffer centraal staat, moet men ook oog hebben voor diens omgeving.
45. Het gezin als schadelijder is een vorm van verplaatste schade en daarmee een meer dan serieuze schadepost.
46. Als hulp door anderen onbetaald wordt verleend, dan valt de schade niet mee, maar ergens anders. Er is dan sprake van verplaatste schade in de zin van art. 6:107 BW.
47. Het systeem van verplaatste schade in de zin van art. 6:107 BW is niet consequent. Bij zaakschade en vermogensschade is het systeem “ruimer”, terwijl in geval van personenschade het ruimste behoort te worden toegerekend.
48. Inkomensschade is in theorie een bruto schadepost. Doordat die post in de praktijk “verlies aan arbeidsvermogen” wordt genoemd, wordt die post netto gemaakt. Zo beschouwd komt de wetgever ten aanzien van zijn 107a-claim tekort. Hij moet namelijk wel belasting afdragen over het doorbetaalde netto loon. De wetgever dient dat te repareren.
49. In voortschrijdende techniek en de globalisering van de maatschappij geven een personenschadezaak een internationaal aspect.
50. In grensoverschrijdende zaken zou het credo “lex loci delicti” moeten worden vervangen door “lex loci victimi”.
51. Het niveau van het smartengeld in Nederland is – vergeleken met het niveau in de ons omringende landen – opmerkelijk laag, hetgeen niet alleen onbillijk is, het is ook niet meer uit te leggen.
52. De QALY-methode (Quality-adjusted life year) voor het bepalen van de omvang van het smartengeld is meer dan verdedigbaar.
53. Als het smartengeld is bedoeld om een leven lang “plezier” van te hebben, dan dient daarover de fiscale component te worden berekend. Anders is het bedrag al “op” voordat men het heeft kunnen aanwenden waarvoor het bedoeld is.
54. Voordeelsverrekening komt pas aan de orde als alle schade is vergoed. Omdat de omvang van de schade bijna nooit exact kan worden bepaald, dient terughoudendheid te worden betracht, al helemaal in het geval van een deelschuld.
55. Als de adolescentie een periode is van emotionele ontoerekeningsvatbaarheid, dan kan adolescenten in die periode geen eigen schuld worden tegengeworpen.
56. De zorgplicht van de belangenbehartiger, om ervoor te zorgen dat het voor de toekomst bestemde deel van de schadevergoeding ook daadwerkelijk daarvoor kan worden aangewend, neemt toe naarmate het slachtoffer jonger is.
57. Hoe jonger het slachtoffer, hoe groter de kans op ondercompensatie.
58. Letsel- en overlijdensschadezaken verdienen dogmatisch een gelijke behandeling. Dat is nu niet het geval.
59. De wetgever is al vanaf 1975 in gebreke met het introduceren van een wettelijk recht op smartengeld in overlijdensschadezaken.
60. Er is geen rechtvaardigingsgrond voor het feit dat het meest fatale letsel slechts aanspraak geeft op een beperkte schadevergoeding voor ook nog eens een beperkte groep mensen.
61. De kring van gerechtigden in overlijdensschadezaken behoort ruimer te zijn dan de familiekring.
62. De alimentatie ontvangende ex-echtgenoot, lijdt na het overlijden van de ex-partner gederfd levensonderhoud in de zin van de wet. Het uitsluiten van die categorie is (i) een ommissie van de wetgever, (ii) niet meer van deze tijd en (iii) in strijd met de formule $X - Y = \text{Schade}$.
63. Het behoeftigheidsvereiste bij overlijdensschadezaken is achterhaald en kan worden verlaten. Het is namelijk al verdisconteerd in de formule $X - Y = \text{Schade}$.
64. In de bestaande modellen voor het berekenen van een overlijdensschade kunnen de vorderingen ter zake van het gederfd levensonderhoud in geld en het gederfd levensonderhoud in natura beter worden onderscheiden.
65. De behoefte aan seks is een primaire levensbehoefte. Het gemis aan seks is derhalve een vorm van gederfd levensonderhoud in natura.
66. Kinderen zijn niet alleen bij een echtscheiding het kind van de rekening, maar ook als een van hun ouders overlijdt. En al helemaal als beide ouders ten gevolge van een ongeval overlijden.
67. Het gederfd levensonderhoud in geld van kinderen stopt niet automatisch bij het bereiken van een bepaalde leeftijd.
68. Het gederfd levensonderhoud in geld van kinderen stopt ook niet automatisch na het succesvol afronden van een opleiding/studie.
69. Het gederfd levensonderhoud in natura van kinderen kent een langere looptijd dan hun gederfd levensonderhoud in geld.
70. De gehoorde suggestie om de gezinsschade niet over de gezinsleden te verdelen is in strijd met het wettelijk kader van art. 6:108 BW.
71. Kantonnerechters aan wie toestemming wordt gevraagd voor een vaststellingsovereenkomst in een overlijdensschadezaak (waarbij minderjarige vorderinggerechtigden zijn betrokken), moeten niet denken in termen van het bijhouden van het vermogen, maar in termen van het gefaseerd opsouperen daarvan.
72. Een verzekeraar kan de vordering van de een niet bevrijdend voldoen door het bedrag op een bankrekening van een ander te betalen.
73. Er is geen sprake van een tendens tot hogere schadevergoedingen. Het is eerder zo dat wij ons nu pas realiseren dat vroeger te weinig is betaald.
74. Het de te ontvangen schadevergoeding moeten slachtoffers de toekomst financieren. Door de Box-3-heffing komen zij bedrogen uit. Om die reden dient de Box-3-heffing over schadevergoedingen te worden afgeschaft.
75. Waarom zou een slachtoffer in het kader van de contante waardeberekening van de schadeverzekeraar – in theorie – een hoger (fictief) rendement moeten accepteren, dan dat een levensverzekeraar – in de praktijk – bereid is te garanderen?
76. Als schade-inflatie onvermijdbaar is, dan rechtvaardigt dat een rekenrente van 0%.
77. Omdat de overheid op lange termijn niet, koersvast is, zou een slachtoffer die een derde voor de schade aansprakelijk kan stellen (of ter zake van die schade een aanspraak heeft op een verzekeraar), de aanspraak op een sociale verstrekking (hetgeen niet hetzelfde is als een sociale uitkering) moeten worden ontnomen. Dat zou ook in overeenstemming zijn met het principe om de schade daar te leggen waar die wordt veroorzaakt.
78. Het alternatief is om in de schaderegeling met de verzekeraar standaard een voorbehoud op te nemen voor het geval de overheid in de toekomst de aard en/of de omvang van de sociale verstrekking wijzigt.
79. Verzekeraars mogen het slachtoffer voor de sociale verstrekkingen niet verwijzen naar de overheid, omdat zij het regresrecht van de overheid hebben afgekocht. De aanspraak van het slachtoffer op de overheid betreft namelijk een minimum-voorziening, terwijl jegens de verzekeraar aanspraak bestaat op volledig herstel in autonomie, althans volledige schadevergoeding.
80. De kwaliteit van de schaderegeling is afhankelijk van de kwaliteit van de deelnemers.
81. Gwaliteit is aandacht. Aandacht is communicatie. En communicatie is een kwestie van “u en ik”.
82. Het merendeel van de conflicten is terug te voeren op miscommunicatie. Zo beschouwd verdient het aanbeveling tijd te investeren in het verbeteren van de communicatie.
83. Als je iemand vertrouwt, maak je hem betrouwbaar. Zo beschouwd is de kwaliteit van de schaderegeling ook afhankelijk van de mate waarin partijen elkaar vertrouwen/mogen.
84. Hoe het voelt is belangrijker dan wat het kost.
85. Het verdient aanbeveling om in personenschadezaken te onderhandelen op basis van het Harvard-model, omdat met die methode (in kortere tijd, met minder frustraties) een voor alle partijen beter resultaat kan worden behaald.
86. Het schaderegelingsproces is door zijn aard een extra schade-toebrengend proces. Dat geldt in versterkte mate als na een schaderegelingstraject ook nog moet worden geprocedeerd.
87. Als een procedure dan toch nodig is, dan is een deelgeskil te verkiezen boven een bodemprocedure.
88. De deelgeskilrechter zou meer tijd, bevoegdheden en/of procedureel gereedschap moeten krijgen om in (meer) personenschadezaken (nog) efficiënter en effectiever te kunnen zijn.
89. Geschillen met een first-party-verzekeraar zouden ook aan de deelgeskilrechter moeten kunnen worden voorgelegd. De problematiek is namelijk precies dezelfde.
90. Ook het laatste geschil in de schaderegeling is een deelgeskil in de zin van de desbetreffende procedure.
91. Het het starten van een bodemprocedure zal de factor frustratie met een “factor 10” vermenigvuldigen. Net zo goed als er op pakjes sigaretten een (verplichte) waarschuwing staat, zou er ook voor het starten van een bodemprocedure een (verplichte) waarschuwing moeten worden gegeven.
92. Als een slachtoffer een procedure wint, dient de aansprakelijke verzekeraar in de (integrale) verpochten te worden veroordeeld. Dat past ook bij de maatschappelijke rol en functie die verzekeraars hebben. Het kan vrij eenvoudig worden gerealiseerd door art. 1019aa Rv ook van toepassing te verklaren op (i) bodemprocedures en (ii) verzoekschriftprocedures in personenschadezaken.
93. Toepassing van het Europees Hof in 1997 dat (i) de verzoekschriftprocedures bovenop de personenschadezaken som van een WAM-verzekering dienen te worden vergoed, zou niet alleen voor alle landen, maar ook voor alle verzekeringen moeten gelden.
94. Het criterium voor de beoordeling van de buitengerechtigde kosten moet niet zijn of het totale bedrag nog in verhouding staat tot de schade-waardering, maar of de betreffende activiteit van de belangenbehartiger op dat betreffende moment van hem kon/mocht worden verwacht, bezien vanuit het perspectief van het slachtoffer.
95. Het leven is te kort voor een lang en frustrerend schaderegelingstraject. Het kan echter niet lang genoeg zijn voor een goed glas wijn.

Maarten Tromp